

Zeman, Jaromír

Postavení větných členů ve vedlejších větách v současné němčině

In: Zeman, Jaromír. *Untersuchungen zur Satzgliedstellung im Nebensatz in der deutschen Sprache der Gegenwart*. Vyd. 1. V Brně: Univerzita J.E. Purkyně, 1979, pp. 121

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/121520>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

POSTAVENÍ VĚTNÝCH ČLENŮ VE VEDLEJŠÍCH VĚTÁCH V SOUČASNÉ NĚMČINĚ

Práce podává ve čtyřech kapitolách přehled pravidel, kterými se řídí postavení přísudku a jeho částí (1), predikativ a příslovečných určení podmíněných valencí slovesa (2), podmětu a předmětů (3) a konečně pak volných příslovečných určení a pohyblivých přívlasků (4).

V každé kapitole se vychází ze slovosledných pravidel popsaných v nejnovější odborné literatuře a prověřuje se na základě konkrétního jazykového materiálu jejich platnost pro vedlejší věty. Cílem je zjistit, k jakým dalším modifikacím pravidel (kromě všeobecně známého pravidla o postavení určitého slovesa) dochází v topologické struktuře vedlejších vět. Výsledky je možno shrnout podle jednotlivých kapitol takto:

(1) Postavení určitého slovesa ve spojkových větách není v rozporu s požadavky funkční větné perspektivy. Jazykový materiál ukazuje, že nehybnost slovesa je tu kompenzována existencí bezspojkových vět se slovesem na prvním či druhém místě ve větě, které mají stejnou sémantickou platnost jako příslovečné věty se spojkou.

(2) Pro predikativa a nutná příslovečná určení (= Prädikatsergänzungen) platí především, že mohou ve vztazných větách stát na začátku ve funkci vztazného zájmena či příslovce. Kromě toho může vztazné zájmeno nebo částice *wie*, *so*, je tyto větné členy „přetáhnout“ na začátek věty. Ojedinelé je postavení predikativa ve větách typu „... *feinfühlig wie ich bin*, ...“

(3) Podstatnější rozdíly existují především mezi větami hlavními a vedlejšími se společným větným členem (zusammengezogene Sätze). Ve vedlejších větách tohoto typu lze eliminovat některé z těch větných členů, které musí být v hlavních větách pronominálně vyjádřeny. Také ve vztazných větách, ve kterých je podmětem či předmětem vztazné zájmeno, dochází k odchýlkám od normálního slovosledu. Z hlediska složitosti syntaktických vztahů jsou pozoruhodné tzv. redessituierende *wie*-Sätze; formálně jde o vedlejší věty, na kterých je ovšem hlavní věta valenčně závislá.

(4) V poslední kapitole se poukazuje na rozdílná postavení časových a modálních příslovečných určení ve větě hlavní a vedlejší. Různost postavení je způsobena rozdílnou polohou větného přízvuku v obou typech vět. V další části kapitoly se naznačují zvláštnosti při vytčení příslovečných určení v uvozené vedlejší větě mimo větný rámec. Jistým restrikcím, pokud jde o volnost postavení, podléhají ve vedlejší větě rovněž tzv. „kvantifikující přívlasky“.

Závěrem lze říci, že názor zastávaný v odborné literatuře, tj. že postavení určitého slovesa je jediným topologickým rozdílem mezi větou hlavní a vedlejší, je zjednodušením skutečného stavu. Jednotlivé typy vedlejších vět se ve vztahu k hlavním větám vyznačují po této stránce i dalšími odlišnostmi.

